

Державна служба статистики України

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Наказ Державної служби
статистики України**

23.03.2016 № 44

(зі змінами, затвердженими
наказом Держстату
13.01.2017 № 9)

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ПОЛОЖЕННЯ
З ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО СТАТИСТИЧНОГО
СПОСТЕРЕЖЕННЯ З ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ**

Державна служба статистики України

Відповідальний за підготовку – директор департаменту статистики сільського господарства та навколишнього середовища Прокопенко О. М.

Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря визначають методологію проведення державного статистичного спостереження із зазначеного питання.

Методологічні положення підготували фахівці відділу екологічної статистики департаменту статистики сільського господарства та навколишнього середовища Державної служби статистики України.

Методологічні положення схвалені на засіданні Комісії з питань удосконалення методології та звітної документації Державної служби статистики України (протокол від 20.11.2015 № 13).

Державна служба статистики України

- адреса: вул. Шота Руставелі, 3, м. Київ, 01601
- телефон: (044) 287-12-22
- факс: (044) 235-37-39
- електронна пошта: office@ukrstat.gov.ua
- веб-сайт: www.ukrstat.gov.ua

Зміст

	Стор.
Передмова.....	4
I. Загальні положення.....	5
II. Визначення термінів і основних понять	5
III. Методологічні та організаційні аспекти проведення державного статистичного спостереження.....	7
1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження.....	7
2. Інструментарій державного статистичного спостереження.....	8
3. Порядок проведення та розробки державного статистичного спостереження.....	8
4. Поширення та використання результатів державного статистичного спостереження.....	9
IV. Загальна схема й організація робіт із формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження.....	10
1. Формування сукупності.....	10
Додатки:	13
Додаток 1. Основні характеристики державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря.....	13
Додаток 2. Схема формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря.....	14
Список використаних джерел.....	15

Передмова

Державне статистичне спостереження "Охорона атмосферного повітря" є частиною державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 1655 "Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" [4].

Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря (далі – Методологічні положення) розроблено на виконання Стратегії розвитку державної статистики на період до 2017 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 145-р, з метою запровадження методології статистичного обліку викидів забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря для забезпечення виконання зобов'язань України за Кіотським протоколом.

Методологічні положення призначені для використання фахівцями Державної служби статистики України і можуть бути корисними для інших органів виконавчої влади, фахівців наукових організацій та установ, що проводять дослідження у сфері навколишнього природного середовища, та інших зацікавлених користувачів.

I. Загальні положення

Методологічні положення визначають методологію, порядок розробки та проведення державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря, поширення його результатів, принципи формування сукупності одиниць, які охоплюються державним статистичним спостереженням "Охорона атмосферного повітря".

У рамках державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря здійснюється облік викидів забруднюючих речовин та парникових газів від виробничих та технологічних процесів, технологічного устаткування (установок) згідно з рекомендаціями Статистичної комісії Організації Об'єднаних Націй щодо інвентаризації атмосферних викидів (CORINAIR 2000), що відповідає міжнародним вимогам до статистичної інформації у сфері охорони атмосферного повітря.

Методологічні положення ґрунтуються на нормах Господарського та Цивільного кодексів України, законів України "Про державну статистику", "Про інформацію", "Про охорону атмосферного повітря", "Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців", постанов Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 № 118 "Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України" (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 22.06.2005 № 499), від 29.11.2001 № 1598 "Про затвердження переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню", від 13.12.2001 № 1655 "Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря", наказів Держкомстату від 29.12.2009 № 498 "Про затвердження структури плану статистичного спостереження та глосарія до нього" і від 21.12.2009 № 481 "Про затвердження Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств".

II. Визначення термінів і основних понять

У цих Методологічних положеннях терміни вживаються у значеннях наведених у Глосарії до плану статистичного спостереження, затвердженому наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498 [5], та Положенні про Реєстр статистичних одиниць та формування основ вибірки сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств, затвердженому наказом Державного комітету статистики України від 16.12.2009 № 481 [7].

Для цілей цих Методологічних положень терміни можуть вживатися у таких значеннях:

атмосферне повітря – життєво важливий компонент навколишнього природного середовища, який являє собою природну суміш газів, що знаходиться за межами жилих, виробничих та інших приміщень;

викиди – надходження в атмосферне повітря забруднюючих речовин або суміші таких речовин;

викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення – загальна кількість усіх забруднень, що надійшли в повітряний басейн від стаціонарних джерел забруднення, як після проходження пилогазоочисних установок на організованих джерелах забруднення в результаті неповного уловлення і очищення, так і без очищення від організованих і неорганізованих джерел забруднення. Сюди не включаються викиди забруднюючих речовин у результаті ерозії ґрунтів (пилових бур), лісових пожеж тощо;

виробничий процес – систематичне та цілеспрямоване змінювання в часі та просторі кількісних і якісних характеристик засобів виробництва й робочої сили для отримання готової продукції з вихідної сировини згідно із заданою програмою;

джерело викиду – об'єкт (підприємство, цех, агрегат, установка, транспортний засіб тощо), з якого надходить в атмосферне повітря забруднююча речовина або суміш таких речовин;

забруднення атмосферного повітря – зміна складу та властивостей атмосферного повітря в результаті надходження або утворення в ньому фізичних, біологічних факторів і (або) хімічних сполук, що можуть несприятливо впливати на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища;

забруднююча речовина – речовина хімічного або біологічного походження, що присутня або надходить в атмосферне повітря й може прямо або опосередковано справляти негативний вплив на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища;

найбільш поширені забруднюючі речовини, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню: оксиди азоту, бенз(а)пірен, діоксид та інші сполуки сірки, оксид вуглецю, озон, речовини у вигляді суспендованих твердих частинок (мікрочастинки та волокна), свинець і його сполуки, формальдегід;

небезпечні забруднюючі речовини, викиди яких в атмосферне повітря підлягають регулюванню: метали та їх сполуки, органічні аміни, леткі органічні сполуки, стійкі органічні сполуки, хлор, бром та їх сполуки, фтор і його сполуки, ціаніди, фреони, арсен і його сполуки;

охорона атмосферного повітря – система заходів, пов'язаних із збереженням, поліпшенням і відновленням стану атмосферного повітря, запобігання і зниження рівня його забруднення та впливу на нього хімічних сполук, фізичних і біологічних факторів;

парниковий газ – газ, який затримує інфрачервоне випромінювання земної поверхні, що призводить до глобального потепління на планеті. До основних парникових газів відносяться діоксид вуглецю (CO_2), метан (CH_4), оксид азоту (N_2O), гідрофторвуглеці (ГФВ), перфторвуглеці (ПФВ) та гексафторид сірки (SF_6);

стаціонарне джерело забруднення – підприємство, цех, агрегат, установка або інший нерухомий об'єкт, що зберігає свої просторові координати

протягом певного часу та здійснює викиди забруднюючих речовин в атмосферу;

технологічний процес – частина виробничого процесу, яка складається з дій, спрямованих на зміну стану предмета праці;

технологічне устаткування – засоби технологічного спорядження, у яких для виконання певної частини технологічного процесу розміщують матеріали або заготовки, засоби дії на них, а також технологічне оснащення.

III. Методологічні та організаційні аспекти проведення державного статистичного спостереження

1. Мета й основні характеристики державного статистичного спостереження

1. Метою проведення державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря є отримання статистичної інформації щодо обсягів викидів забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення в Україні, регіонах, населених пунктах, у розрізі видів економічної діяльності, технологічних процесів, технологічного устаткування (установок), забруднюючих речовин, повітроохоронних заходів і забезпечення цією інформацією держави та суспільства.

2. Специфіка визначення одиниці статистичного спостереження для державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря пов'язана з тим, що обстеженням охоплюються об'єкти, які перебувають на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферу відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 1655 "Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" [4], а також підприємства, установи, організації всіх видів економічної діяльності, які у процесі своєї діяльності використовують енергетичні матеріали та продукти перероблення нафти в обсягах, зазначених у підпункті 1.3 пункту 1 розділу IV цих Методологічних положень.

3. Результатом проведення державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря є первинна й узагальнена інформація, яка використовується для відстеження обсягів і динаміки викидів забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферне повітря за найменуваннями забруднюючих речовин і парникових газів, виробничими й технологічними процесами, технологічним устаткуванням (установками), за найменуваннями повітроохоронних заходів.

4. Основні характеристики державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря наведено у додатку 1.

2. Інструментарій державного статистичного спостереження

1. Державне статистичне спостереження з охорони атмосферного повітря територіальні органи Держстату здійснюють за формою № 2-ТП (повітря) (річна) "Звіт про охорону атмосферного повітря" на основі інструкції щодо її заповнення.

2. Показники форм характеризують обсяги викидів забруднюючих речовин і парникових газів у атмосферу від стаціонарних джерел забруднення у цілому за рік.

3. У формі № 2-ТП (повітря) (річна) відображаються фактичні обсяги викидів забруднюючих речовин та парникових газів, визначені на основі даних щодо обсягів використання палива, виробництва продукції (енергії) і т. п. і відповідних питомих викидів забруднюючих речовин і парникових газів за окремими категоріями джерел забруднення (виробничими та технологічними процесами, технологічним устаткуванням (установками), а також дані первинної облікової документації № ПОД- 2 "Журнал обліку виконання заходів з метою охорони атмосферного повітря".

3. Порядок проведення та розробки державного статистичного спостереження

1. Органи державної статистики отримують звіти за формою № 2-ТП (повітря) (річна) на паперових носіях та в електронному форматі у визначені терміни.

2. Подання форми № 2-ТП (повітря) (річна) в електронному форматі здійснюється відповідно до Порядку подання електронної звітності до органів державної статистики, затвердженого наказом Держкомстату від 12.01.2011 № 3, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 29.03.2011 № 408/19146.

3. На всіх рівнях обробки після отримання форми № 2-ТП (повітря) (річна) від респондентів здійснюється їх аналіз, введення у відповідний комплекс електронної обробки статистичної інформації, проводяться логічні й арифметичні контролю (як вхідного, так і вихідного масиву даних) та передача вивіреної інформації на вищий рівень розробки.

4. Поширення та використання результатів державного статистичного спостереження

1. Результати державного статистичного спостереження за формою № 2-ТП (повітря) (річна) формуються:

на регіональному рівні: зведена інформація за регіоном у цілому, у розрізі районів, за населеними пунктами, за видами економічної діяльності,

забруднюючими речовинами, виробничими та технологічними процесами, технологічним устаткуванням, повітроохоронними заходами та за підприємствами;

на державному рівні: зведена інформація по країні у цілому, за регіонами, за видами економічної діяльності, забруднюючими речовинами, виробничими та технологічними процесами, технологічним устаткуванням, повітроохоронними заходами та підприємствами.

Для систематизації інформації використовуються національні та статистичні класифікації.

2. За результатами обробки даних за формою № 2-ТП (повітря) (річна) на підставі первинних звітів юридичних осіб та відокремлених підрозділів юридичних осіб у розрізі регіонів та по країні у цілому територіальні органи Держстату формують архів та часові ряди.

3. Інформація державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря використовується для визначення щільності викидів від стаціонарних джерел забруднення у розрахунку на квадратний кілометр, на душу населення, проведення групувань викидів підприємств за секторами універсального формату звітності Рамкової конвенції ООН зі зміни клімату UNFCCC.

4. Основними статистичними публікаціями зі статистики охорони атмосферного повітря є:

експрес-випуск "Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення (попередні дані)";

бюлетень "Викиди забруднюючих речовин та парникових газів у атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення (остаточні дані)";

статистичні збірники: "Україна в цифрах у ____ році", "Україна ____", "Регіони України", "Статистичний щорічник України"; збірник "Довкілля України";

таблиці для веб-сайту центрального органу виконавчої влади з питань статистики та запитальників міжнародних статистичних організацій.

5. Дані державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря за формою № 2-ТП (повітря) (річна) використовуються для складання екологічного рахунку з охорони атмосферного повітря відповідно до Регламенту (ЄС) № 691/2011 Європейського парламенту і Ради від 06.07.2011 "Про Європейську систему еколого-економічних рахунків".

6. На запити користувачів територіальні органи Держстату надають інформацію за формою № 2-ТП (повітря) (річна) у паперовому вигляді, на електронних носіях, засобами зв'язку (у т. ч. розміщення на веб-сайті), шляхом

безпосереднього виписування у порядку й умовах, визначених центральним органом виконавчої влади з питань статистики.

IV. Загальна схема й організація робіт із формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження

1. Формування сукупності

1. Формування сукупності одиниць для проведення державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря здійснюється центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики щорічно. Загальна схема формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря наведена у додатку 1.

2. Джерелами інформації для формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря є:

перелік одиниць державного статистичного спостереження щодо використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти (за формою № 4-мтп (річна) "Звіт про залишки та використання енергетичних матеріалів і продуктів перероблення нафти"), що були включені до сукупності для звіту за попередній рік;

перелік одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря (за формою № 2-ТП (повітря) (річна)), що були включені до сукупності для звіту за попередній рік;

адміністративні дані щодо об'єктів, які перебувають на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферу;

реєстр статистичних одиниць.

3. Основою для формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря є інформація про об'єкти, які перебувають на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферу відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 13.12.2001 № 1655 "Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" [4]. Водночас, з метою розширення охоплення явища щодо викидів забруднюючих речовин та парникових газів на території країни, перелік таких об'єктів доповнюється переліком одиниць, які за результатами державного статистичного спостереження щодо використання енергетичних матеріалів та продуктів перероблення нафти за формою

№ 4-мтп (річна) за попередній рік здійснювали споживання палива у таких обсягах:

газ природний: спожито за рік не менше 75 тис. куб. м;
вугілля кам'яне: спожито за рік не менше 10 т;

4. Для формування переліку одиниць, які відповідають вищезазначеним критеріям, із форми № 4-мтп (річна) за кожним об'єктом відбирають такі ідентифікаційні показники:

індивідуальний код місцевої одиниці;
ідентифікаційний код ЄДРПОУ;
код території місця здійснення діяльності за КОАТУУ.

5. Отримана сукупність одиниць узгоджується із сукупністю одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря за формою № 2-ТП (повітря) (річна), які звітували за попередній рік, на предмет відповідності одиниць критеріям, зазначеним у пункті 3 цього підрозділу.

6. Об'єднана сукупність одиниць для проведення державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря за формою № 2-ТП (повітря) (річна) за звітний рік перевіряється на економічну активність одиниць у звітному році та уточнюється у частині ідентифікаційних та класифікаційних ознак одиниць за даними Реєстру статистичних одиниць станом на 1 листопада звітного року.

7. Якщо у процесі збору звітності за формою № 2-ТП (повітря) (річна) "Звіт про охорону атмосферного повітря" стало відомо про одиниці, які не увійшли до сукупності одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря, але водночас перебувають на державному обліку за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин та парникових газів в атмосферу або спожили паливо у обсягах, зазначених у пункті 1.3 підрозділу 1 розділу IV цих Методологічних положень, центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики, приймає рішення про доцільність доповнення сукупності такими одиницями.

Директор департаменту статистики
сільського господарства та
навколишнього середовища Держстату

О. М. Прокопенко

Додаток 1
до Методологічних положень з
організації державного
статистичного спостереження
з охорони атмосферного повітря
(пункт 4 підрозділу 1 розділу III)

**Основні характеристики державного статистичного спостереження з
охорони атмосферного повітря**

Вид державного статистичного спостереження:	
за ступенем охоплення одиниць	несуцільне основного масиву
за часом реєстрації даних	поточне
Організаційна форма державного статистичного спостереження	статистична звітність
Спосіб державного статистичного спостереження	документальний облік
Одиниця державного статистичного спостереження	місцева одиниця
Респондент державного статистичного спостереження	юридична особа, відокремлений підрозділ юридичної особи
Органи, які здійснюють державне статистичне спостереження	Держстат, територіальні органи Держстату
Місце проведення державного статистичного спостереження	Регіони України
Національні та статистичні класифікатори, що використовуються при проведенні державного статистичного спостереження	КВЕД – Класифікатор видів економічної діяльності; СКОФ – Статистичний класифікатор організаційних форм; КОАТУУ – Класифікатор об'єктів адміністративно-територіального устрою України.

Додаток 2
до Методологічних положень з
організації державного
статистичного спостереження
з охорони атмосферного повітря
(пункт 1 підрозділу 1 розділу IV)

Схема формування сукупності одиниць державного статистичного спостереження з охорони атмосферного повітря

Список використаних джерел

1. Закон України "Про державну статистику" (зі змінами та доповненнями) від 02.10.1992 № 2657-XI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2614-12>.
2. Закон України "Про інформацію" від 02.10.1992 № 2657-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
3. Закон України "Про охорону атмосферного повітря" (зі змінами та доповненнями) від 16.10.1992 № 2707-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.
4. Постанова КМУ від 13.12.2001 № 1655 "Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1655-2001>.
5. Глосарій до плану статистичного спостереження, затверджений наказом Держкомстату від 29.12.2009 № 498. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/metod_polog/glos.htm.
6. Збірник статистичних вимог. Євростат, 2009.
7. Положення про Реєстр статистичних одиниць та формування основ вибірки сукупностей одиниць статистичних спостережень за діяльністю підприємств. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/edrpo/yrso.htm>.
8. Статистика: Підручник/Герасименко С. С., Головач А. В., Єріна А. М. та інш.; за наук. ред. Герасименка С. С. – 2-ге видання, переробл. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 467 с.
9. Термінологічний словник/наук. керівник О. О. Васечко – 1-е видання, – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 140 с.